

Suđenje nadbiskupu Alojziju Stepincu

Jovanović, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:567187>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i povijesti

Dora Jovanović

Suđenje nadbiskupu Alojziju Stepincu

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i povijesti

Dora Jovanović

Suđenje nadbiskupu Alojziju Stepincu

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su prepisani. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 8. rujna 2021.

Dora Ivanović, 012230826

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Alojzije Stepinac, rođen 8. svibnja u Brezariću, imao je zanimljiv životni put. Nakon osnovnog obrazovanja odlazi u Nadbiskupski orfanotorij koji napušta zbog služenja austro-ugarskoj vojsci. Nakon što je demobiliziran vraća se u domovinu i nakon dugo razmišljanja odlučuje ponovno krenuti svećeničkim putem. Za svećenika je zaređen 1930. godine, Nadbiskup Antun Bauer ga imenuje nadbiskupom koadjutorom, a nakon Bauerove smrti preuzima ulogu zagrebačkog nadbiskupa. Tu ulogu je preuzeo u teškim vremenima za Katoličku crkvu. Morao se suočiti s teškom komunističkom vlašću. Bio je uhićen neposredno pred Titov dolazak u Zagreb, no ubrzo je pušten. Nije htio pristati na odvajanje Crkve u Hrvatskoj od Svete Stolice, što je bila Titova želja. Stepinac je sazvao Biskupsku konferenciju na kojoj je donesena poslanica kojom se osuđuju postupci partizanskog pokreta. Biskupi su oštro prosvjedovali protiv ubijanja katoličkih svećenika i vjernika. Stepinac se nekoliko puta susreo s Titom i naglasio kako bi se sve poteškoće mogle prebroditi uz obostranu volju, ali sastanci nisu urodili plodom. Stepinac nije želio podložiti Crkvu državi. Zbog toga je uhićen i odveden na sud. Nadbiskup i njegovi branitelji su bili ograničeni u svakom smislu. Cijeli proces suđenja je bio montiran. Velik broj svjedoka bio je zabranjen. Mnogi dokumenti, koji su išli u Stepinčevu korist, također su bili zabranjeni. Nadbiskup je dobio priliku izreći svoju završnu riječ četvrti dan rasprave. Posljednjeg dana suđenja saslušani su i nadbiskupovi branitelji, no nisu ga uspjeli obraniti. Nadbiskup je osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od 16 godina koju je morao izvršiti u Lepoglavi. Nakon 5 godina služenja zatvorske kazne, puštaju ga na uvjetni otpust u Krašić gdje umire 1960.

Ključne riječi: Alojzije Stepinac, suđenje, komunistička vlast, zatvor

Contents

1. Uvod.....	6
2. Životopis Alojzija Stepinca.....	7
2.1. Odlazak na ratno bojište.....	8
2.2. Svećenički poziv	9
3. Odnos Katoličke Crkve i komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata.....	11
4. Prvo uhićenje nadbiskupa Stepinca.....	13
4.1. Susret Tita i Stepinca nakon prvog uhićenja	14
5. Pastirsko pismo	15
6. Napadi na nadbiskupa Stepinca.....	16
7. Drugo uhićenje nadbiskupa Stepinca	18
8. Nadbiskup Stepinac doveden pred sud.....	19
8.1. Sudska rasprava.....	19
8. 2. Nadbiskupov govor na sudu.....	22
8. 3. Svjedoci na sudu.....	23
8. 4. Izjave nadbiskupovih branitelja	24
8. 5. Presuda	26
8. 6. Reakcije na presudu	26
9. Odlazak u Lepoglavu i kraj života	27
10. Zaključak.....	28
11. Popis literature.....	29

1. Uvod

Blaženi Alojzije Stepinac je jedna od najvažnijih i najpoznatijih osoba hrvatske crkvene, ali i državne povijesti. On je bio istaknuti crkveni vođa u teškim vremenima za Katoličku crkvu. U vremenima cenzure i velikog pritiska komunističkih vlasti, Stepinac se nije skrivao već je snažno branio kršćanski narod. Do suđenja nadbiskupu Stepincu došlo je upravo zbog toga što nadbiskup nije ustupio pred komunističkim režimom. Stoga je nužno opisati odnos Katoličke Crkve i komunističkih vlasti kako bi se shvatio uzrok i povod suđenju Alojziju Stepincu. Suđenju, koje je bilo sve, samo ne ispravno i pravedno. Suđenju, koje je bilo montirano od strane komunističkih vlasti na čelu s Josipom Brozom Titom. Stepinac je smetao Titu zbog svoje odanosti Svetoj Stolici te ga je zbog toga želio udaljiti s čela Zagrebačke nadbiskupije što mu je i uspjelo. Na početku rada iznesena je kratka Stepinčeva biografija iz koje saznajemo o Stepinčevoj obitelji, njegovom školovanju, odlasku na ratno bojište te o svećeničkom pozivu. U sljedećem poglavlju opisan je odnos Katoličke Crkve i komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata. Iduće poglavlje se veže uz prethodno jer govori o Stepinčevom odnosu s Josipom Brozom Titom. Nakon toga, govori se o Stepinčevom djelovanju kako bi branio prava Crkve i svojih vjernika. Zbog toga, zajedno s ostalim biskupima, Stepinac sastavlja Pastirsko pismo katoličkim vjernicima o čemu govori peto poglavlje. Iduća poglavlja se bave suđenjem nadbiskupa Stepinca, od napada i uhićenja sve do njegova odlaska u Lepoglavu i smrti.

Cilj ovoga rada je odgovoriti na bitna pitanja vezana za povijest: Tko je bio Alojzije Stepinac? Kakav je bio odnos komunističkih vlasti i Katoličke Crkve? Zašto je suđeno Alojziju Stepincu? Je li sudski postupak bio ispravan? Je li postojala mogućnost da se nadbiskup obrani? Na ta pitanja odgovorit ću pomoću dostupnih radova o životu i djelovanju Alojzija Stepinca povjesničara i svećenika kao što su Miroslav Akmadža, Vladimir Horvat, Goran Akrap i dr.

2. Životopis Alojzija Stepinca

Alojzije Stepinac rođen je 8. svibnja 1898. godine u Brezariću, župa Krašić, u pobožnoj seljačkoj obitelji kao peto od osmero djece Barbare i Josipa Stepinac.¹ Alojzija je već idućeg dana krstio župnik Stjepan Huzek u crkvi Svetog Trojstva u Krašiću gdje je, suprotno običajima, dobio dva krsna imena: Alojzije Viktor.² Barbara je sinovljevi poziv poistovjetila njezinom pozivu pa s toga ne čudi što je dobio ime Alojzije, po isusovačku svetcu tradicionalno povezanu s mladošću i čistoćom.³ Tijekom svibnja pred slikom Djevice Pomoćnice stalno je gorjelo svjetlo u uljanici zbog Barbarine izrazite pobožnosti Blaženoj Djevici Mariji koju je uspjela prenijeti i na Alojzija koji se često, kao dječak, molio pred tom slikom.⁴ Alojzijejev otac Josip bio je vrijedan čovjek koji je volio svoju djecu i nastojao ih je odgojiti kao Hrvate i katolike. Cijelog život bio im je dobar primjer i svim sinovima je omogućio školovanje, budući da je bio dobrostojeći gospodar.⁵ Alojzije je pučku školu pohađao u Krašiću gdje je sve razrede završio s izvrsnim uspjehom.⁶ Pošto je u rodnoj župi uzorno i redovito pohađao vjerske dužnosti te po završetku osnovne škole pokazao želju za svećeničkim zvanjem, roditelji ga 1909. godine šalju u Zagreb na daljnje školovanje.⁷ Bio je smješten u Nadbiskupski orfanotorij, što bi značilo sirotište, ali su u taj zavod primana i djeca imućnijih roditelja, kao što su bili Stepinčevi.⁸ U Nadbiskupskom je orfanotoriju Alojzije proveo šest godina, a nakon što je završio šesti razred gornjogradske klasične gimnazija stupa u Nadbiskupsko sjemenište na Kaptolu u Zagrebu jer je namjeravao postati svećenikom.⁹ U svibnju 1916. godine navršava osamnaest godina i biva proglašen sposobnim za ratnu službu, a u lipnju iste godine završava sedmi razred nakon kojeg prolazi kratki tečaj za osmi razred i 28. lipnja 1916. uspješno polaže veliku maturu.¹⁰

¹ Miroslav Akmadža, *Stepinac riječju i djelom* (Zagreb: AGM, 2019), 11.

² Robin Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme* (Zagreb: Školska knjiga, 2016), 41.

³ *Isto*

⁴ Vladimir Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava* (Zagreb – Samobor - Krašić: Meridijani, 2008.) 31.

⁵ M. Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac* (Đakovački Selci: Župski ured 54415 Đakovački Selci, 1989.), 16.

⁶ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 11.

⁷ *Isto*

⁸ Ivan Gabelica, *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država* (Zagreb: Ivan Gabelica, 2007.), 11.

⁹ Lav Znidarčić, *Alojzije Stepinac* (Zagreb: Matica hrvatska, 1998.), 12.

¹⁰ *Isto*

2.1. Odlazak na ratno bojište

Stepinac maturu polaže u ratnim vremenima, a Prvi svjetski rat nije mimoišao ni njega. Kako je bio proglašen sposobnim za ratnu službu, pozvan je u austro-ugarsku vojsku. Alojzije je bio jako društven i stekao je mnoge prijatelje koji su ga pokušali zaštititi da ne ide na ratište, ali on je to odbijao odgovarajući: *Ako Bog hoće, izbavit će me iz samog pakla.*¹¹ Na vojnu službu stupio je 29. lipnja 1916. godine u Carsku i kraljevsku 96. karlovačku pješačku pukovnicu u Karlovcu.¹² Pošto je položio veliku maturu, Stepinac je upućen u Rijeku na šestomjesečnu obuku nakon koje je poslan na talijansko bojište. U lipnju 1918. započela je velika austrijska ofenziva na Piavi koja je završila negativno za austrijsku stranu zbog izdaje dvojice časnika. Mjesec dana kasnije započela je talijanska protuofenziva nakon koje Stepinac odlazi u talijansko ratno zarobljeništvo.¹³ Dok je Alojzije bio zarobljen, njegova obitelj je primila lažnu vijest o njegovoj smrti.¹⁴ U Krašiću je čak odslužena i misa zadušnica za njega, ali Stepinac uspijeva preko francuskog Crvenog križa poslati brzojav: *'Zdrav, ali zarobljen!'*¹⁵ Kako se rat bližio kraju, tako se bližio i raspad Austro-Ugarske Monarhije i uspostava novih samostalnih država pa su se mnogi vojnici u talijanskom zarobljeništvu odlučili pridružiti jugoslavenskoj dobrovoljačkoj postrojbi što je učinio i sam Stepinac.¹⁶ Stepinčeva vojnička karijera završava u proljeće 1920. godine promaknućem u čin pričuvnog poručnika.¹⁷ U domovinu se vratio 1919. godine kada je bio demobiliziran, a nedugo zatim upisuje Agronomski fakultet u Zagrebu.¹⁸ U Zagrebu je pristupio katoličkom akademskom društvu "Domagoj", no pošto nije položio ni jedan ispit vraća se u Krašić nezadovoljan načinom života u Zagrebu.¹⁹ U Krašiću je odlučio pomagati ocu na velikom posjedu. Josip nije bio zadovoljan odlukom svog sina, ali ga je pred ocem branila majka, koja se nadala da će Alojzije postati svećenik.²⁰ Majka Barbara je u tu svrhu postila o kruhu i vodi tri dana u tjednu, ali o tome nije govorila sinu kako ne bi direktno utjecala na njegov izbor.²¹

¹¹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 34.

¹² Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 44.

¹³ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 12.

¹⁴ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 36.

¹⁵ *Isto*

¹⁶ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 12.

¹⁷ *Isto*

¹⁸ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 37.

¹⁹ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 14.

²⁰ *Isto*

²¹ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 18.

2.2. Svećenički poziv

Stepinac je razmišljao o obiteljskom životu pa se u skladu s time i zaručio s Marijom Horvat, kćeri svojeg učitelja, ali do službenih zaruka nije došlo pa su ponovno počela njegova razmišljanja o svećeničkom pozivu. Nakon dugo razmišljanja 1924. godine odlazi u rimsko bogoslovno sjemenište Germanicum-Hungaricum. Za upis u to sjemenište pomogla mu je činjenica da je bio u rodu s kanonikom Matijom Stepincem, ali i preporuka svećenika Josipa Lončarića.²² Red đakonata je primio 18. svibnja 1930. godine, a za svećenika je zaređen 26. listopada iste godine u crkvi sv. Petra Kanizija u Rimu.²³ Zajedno s ostalim novoređennicima, Stepinac odlazi na audijenciju kod pape Pija XI. gdje je uz svaki tanjur bio postavljen crveni cvijet na što je Stepinac rekao: *Crveni cvijet mučeništva!*, kao da je znao što ga očekuje u budućnosti.²⁴ Godinu dana kasnije položio je posljednje ispite na Sveučilištu Gregoriana te je 1. srpnja 1931. promaknut u doktora teologije.²⁵ Nakon položenog doktorskog ispita vraća se u Krašić gdje 19. srpnja 1931. godine proslavlja svoju prvu misu u domovinu.²⁶ Stepinac je želio prvo obavljati službu kapelana, a onda seoskog župnika, no zagrebački nadbiskup Antun Bauer je imao druge planove. Nadbiskup Bauer odlučio ga je zadržati u Nadbiskupskom dvoru te ga je u skladu s time imenovao nadbiskupskim ceremonijarom obredničarom 27. srpnja 1931.²⁷ Bauer je zalazio u sve veću starosnu dob pa se počelo ozbiljno govoriti o imenovanju nadbiskupova koadjutora. Nakon brojnih kandidata koji su odbijani zbog beogradske vlade ili od samoga Pape, nadbiskup Bauer pomisli kako bi Stepinac bio dobar kandidat.²⁸ Iako je Stepinac bio premlad za tu poziciju, u prilog su mu išle činjenice da ima doktorat Gregoriane i da je bio solunski dobrovoljac pa je dobio dopuštenje kralja Aleksandra, ali i samoga Pape.²⁹ Javnost je bila iznenađena saznajući za Stepinčevo imenovanje, no biskup Bauer jednom prilikom izjavljuje: *Predviđam teška vremena. Mislim da sam u Stepincu otkrio hrabra i neustrašiva muža koji će u tim teškim prilikama moći voditi Crkvu.*³⁰

²² Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 13.

²³ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 44.

²⁴ *Isto*

²⁵ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 17.

²⁶ *Isto*

²⁷ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 15.

²⁸ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 35.

²⁹ *Isto*

³⁰ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 18.

Nadbiskup je itekako bio u pravu. U prosincu 1937. godine on umire, a Stepinac počinje obavljati dužnost rezidencijalnoga nadbiskupa, a time je ujedno postao i metropolit Zagrebačke metropolije i predsjednik Biskupske konferencije.³¹ Kao nadbiskup, Stepinac je imao problema i u NDH (Nezavisna Država Hrvatska) za vrijeme Ante Pavelića te u Drugoj Jugoslaviji za vrijeme Josipa Broza Tite. Naime, nakon osnivanja NDH, Pavelić je nastojao učiniti sve kako bi ju Vatikan priznao. Također, jamčio je kako hrvatski narod želi nadahnuti sveukupno svoje ponašanje i zakonodavstvo katoličanstvom. Vatikan je ostao pri svom stajalištu da će se morati pričekati mirovni ugovor kako bi se priznala hrvatska država.³² Iako se Pavelić želio povezati sa Svetom Stolicom, nije mu se svidio stav nadbiskupa Stepinca jer nije htio podložiti crkvu državi. Slična situacija bila je i za vrijeme nove komunističke vlasti pod vodstvom Josipa Broza Tita.

³¹ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 31.

³² Jure Krišto, *Sukob simbola, Politika, vjere i ideologije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj* (Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2001.), 45.-49.

3. Odnos Katoličke Crkve i komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata

Nepovjerenje između Katoličke Crkve u Hrvatskoj i nove komunističke vlasti bilo je obostrano.³³ Već u kolovozu 1940. godine Stepinac je govorio: *Principi Katoličke Crkve ne mogu se složiti s komunizmom. Najprije zbog toga, jer je svrha komunizma uništenje vjere: komunizam želi otkinuti dušu od Boga. Komunistička nauka osiromašuje čovjeka, jer gubeći vjerski ideal čovjek gubi smisao za domovinu i za život. Život bez Boga jest pakao.*³⁴ Komunistička partija je bila na strani ateizma i nije se ustručavala nametati ateizam kao službenu religiju čitave države.³⁵ Zbog toga dolazi do napetih odnosa između Crkve i države u poslijeratnom vremenu. U Beogradu se u ožujku osnovala vlada Tito-Subašić, a Ante Pavelić u svibnju napušta Zagreb jer su partizani već bili nadomak Zagreba. Nijemci su planirali uništiti Zagreb minama no nadbiskup Stepinac to sprječava brojnim zauzimanjima i intervencijama. Nadbiskup Alojzije Stepinac je također spasio Zagreb nagovaranjem ustaškog generala Vjekoslava Luburića da odustane od svojih planova, da brani Zagreb do zadnjeg čovjeka.³⁶ Nadbiskupa Stepinca su nagovarali da se i on povuče iz Zagreba, no on je odgovorio: *Bilo šta se dogodilo, ja ostajem sa svojim narodom i čekam!*³⁷ Ulaskom snaga Jugoslavenske armije u Zagreb 8. svibnja 1945. započelo je novo razdoblje u životu Crkve i nadbiskupa Stepinca.³⁸ Partizani su čak namjeravali ubiti nadbiskupa Stepinca, ali zaustavio ih je Vladimir Bakarić rekavši kako bi to bilo šteta za partizane jer je sav narod uz Stepinca.³⁹ Vlastima nije smetalo Stepinčevo domoljublje već njegova privrženost Petrovom nasljedniku jer njegovi ideali nisu bili nacionalni već katolički, utemeljeni na načelima pravde i ljubavi.⁴⁰ Novoizabrana Ustavotvorna skupština 29. studenog 1945. godine ukida monarhiju i uspostavlja republiku pod nazivom Federativna Narodna Republika Jugoslavija kojom će upravljati Komunistička partija Jugoslavije (KPJ).⁴¹ Program KPJ predviđao je odvajanje crkve od države i škole od crkve te pljenidbu crkvene imovine.⁴²

³³ Miroslav Akmadža, *Katolička Crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.* (Zagreb – Slavonski Brod: Despot Infinitus d.o.o., 2013.), 15.

³⁴ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 73.

³⁵ Jure Krišto, *Katolička Crkva u totalitarizmu 1945.-1990. Razmatranja o Crkvi u Hrvatskoj pod komunizmom* (Zagreb: Globus, 1997.) 36.

³⁶ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 109.

³⁷ *Isto*

³⁸ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 67.

³⁹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 117.

⁴⁰ Juraj Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok evanđelja ljubavi* (Zagreb: Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, 2010.) 329.

⁴¹ Akmadža, *Katolička Crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980*, 14.-15.

⁴² *Isto*, 15.

U ožujku 1945., još prije završetka rata, u Zagrebu je održana Biskupska konferencija, pod zasjedanjem nadbiskupa Stepinca, na kojoj je donesena poslanica kojom se osuđuju postupci partizanskog pokreta.⁴³ Tom prigodom biskupi su poslali pastirsko pismo vjernicima u kojem osuđuju terorizam i ističu pravo hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost.⁴⁴ Biskupi su oštro prosvjedovali protiv ubijanja katoličkih svećenika i vjernika i naglasili kako je hrvatski narod prihvatio svoju državu kao posljedicu trinaestostoljetne težnje sa svojom samostalnom državom.⁴⁵ Zbog takvog stava, Katolička Crkva je optužena da daje podršku ustaškomu poretku kao što je bila optužena i za vrijeme Drugog svjetskog rata.⁴⁶ Komunističke vlasti su tad Stepinca uzeli na nišan o čemu je i on sam govorio: *Potpisnici svi izmakli, a ostao sam sam, da i za to odgovaram. Šarić je prošao vani. Garić isto tako – i brzo umro. Akšamović je zauzeo svoj stav. Šimraka su zatvorili i slomili, a ti nadbiskupe plati za sve! Hvala Bogu!*⁴⁷ Stepinac i ostali svećenici bili su uvjereni da je glavni razlog neprijateljskih odnosa između Katoličke Crkve i države bio taj što je komunističko vodstvo željelo odvojiti Katoličku Crkvu u Jugoslaviji od Svete Stolice, odnosno Rima.⁴⁸ Naravno, neki članovi partije su to osporavali, ali i sam Josip Broz Tito je prilikom prijema svećenika koji su bili skloni novoj vlasti izjavio: *Zašto se ne biste odvojili od Rima, kao što smo se mi odijelili od Moskve?*⁴⁹ Jakov Blažević, javni tužitelj Stepinčevog slučaja, također je u jednom razgovoru na pitanje novinara je li Tito nudio nadbiskupu Stepincu odvajanje Katoličke Crkve u Jugoslaviji od Rima odgovorio: *Tako je. Pa, to nije samo Tito tražio. Već i Strossmayer.*⁵⁰ Četnici i komunisti su od 1945. objavljivali neprijateljske tekstove protiv Stepinca i Katoličke Crkve u kojima su ga optuživali kao suradnika okupatora i ratnog zločinca. Komunistički Radio Beograd je sredinom ožujka 1945. prvi nazvao Stepinca 'ratnim zločincem' Stepinac je na te optužbe odgovorio u jednoj propovijedi: *Doći će vrijeme kad će sve doći na vidjelo i kad će se sve klevete i laži raskrinkati...*⁵¹

⁴³ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 68.

⁴⁴ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 113.

⁴⁵ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 68.

⁴⁶ *Isto*

⁴⁷ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 210.; - Ivan Šarić - vrhbosanski nadbiskup, Jozo Garić - banjalučki biskup, Antun Akšamović - đakovački biskup, Janko Šimrak - grkokatolički križevački biskup

⁴⁸ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 69.

⁴⁹ Ivan Cvitković, *Ko je bio Alojzije Stepinac* (Sarajevo: Izdavačka djelatnost, 1986.), 254.

⁵⁰ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 69.

⁵¹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 118.

4. Prvo uhićenje nadbiskupa Stepinca

Sredinom svibnja 1945. vrh jugoslavenske i hrvatske Partije i OZN-e (Odjeljenje za zaštitu naroda – OZN), koji su činili Josip Broz Tito, Vladimir Bakarić, Ivan Krajačić Stevo i Aleksandar Ranković, dogovorili su Stepinčevo uhićenje.⁵² Ivan Krajačić, ministar unutrašnjih poslova Federalne Hrvatske izvijestio je Vrhovni štab 15. svibnja 1945. kako je s Bakarićem dogovoreno da se Stepinca ne uhićuje među prvima, nego nakon što su uhiti jedan broj raznih reakcionara.⁵³ Istoga dana zaplijenjen je automobil nadbiskupa Stepinca, koji je poslije vraćen.⁵⁴ Nadbiskup Stepinac prvi je put uhićen 17. svibnja 1945., a uhitili su ga djelatnici OZN-e, Josip Ivan Gržetić i Stjepan Biber.⁵⁵ Dr. Stjepan Lacković, nadbiskupov tajnik, svjedoči kako su Stepinca na prevaru odveli u zatvor: *Toga, dana, oko 11 sati i 45 minuta, jedan pukovnik Titove vojske dođe i predstavi se kao pukovnik Knežević. Zatražio je da ga pustimo k nadbiskupu. Čekao sam u predsoblju, jer pukovnik je trebao izaći nakon četvrt sata. Nakon pet minuta bio sam vrlo iznenađen, videći već kako pukovnik izlazi u pratnji nadbiskupa. Odvodi ga sa sobom, jer je zato i došao. Nadbiskup imadaše na sebi crnu reverendu, uzeo je ogrtač i šešir. Pitao sam nadbiskupa: 'Gospodine nadbiskupe, kuda idete? Gospodin pukovnik je rekao da želi kratku audijenciju kod Vas.'* Mirno nadbiskup odgovori: *'O tome ne govorimo sada. Zovu me u njihov ured. Pukovnik me uvjerava da ću se vratiti za pola sata.'*⁵⁶ Nadbiskup je odveden i zatvoren u stan na adresi Goljak br. 23, ali je nakon nekoliko dana premješten u objekt u Jurjevskoj ulici jer je Kaptol saznao gdje se nalazi nadbiskup.⁵⁷ Ubrzo nakon uhićenja, nadbiskup je izveden pred suca istražitelja, koji mu je pokušavao imputirati suradnju s okupatorom, ali nadbiskup je vrlo odlučno odbacivao bilo kakvu političku djelatnost ili pripadnost nekoj stranci.⁵⁸ Početkom lipnja u Zagreb je stigao i Josip Broz Tito te je po dolasku pozvao predstavnike Zagrebačke nadbiskupije, među kojima su bili biskupi Franjo Salis-Seewis i Josip Lach, kanonici Nikola Borić, Stjepan Bakšić i Nikola Kolarek, na razgovor.⁵⁹ Tito je kritizirao Svetu Stolicu jer je smatrao da je naklonjena Italiji pa je smatrao da Katolička crkva u Hrvatskoj treba biti više nacionalna i samostalna.⁶⁰

⁵² Gordan Akrap, *Nadbiskup Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e* (Zagreb: Udruga sv. Jurja, 2016), 69.

⁵³ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 69.

⁵⁴ Akmadža, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.*, 23.

⁵⁵ Akrap, *Kardinal Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e*, 69.

⁵⁶ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 120.

⁵⁷ Akrap, *Kardinal Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e*, 69.

⁵⁸ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 331.-332.

⁵⁹ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 72.

⁶⁰ *Isto*, 73.

Zastupnici zagrebačkog klera su stali u obranu Svete Stolice i govorili o značaju nadbiskupa Stepinca u tadašnjem vremenu izražavajući nadu u njegovo skoro oslobođenje.⁶¹ Nadbiskup Stepinac je već idućeg dana pušten na slobodu.

4.1. Susret Tita i Stepinca nakon prvog uhićenja

Djelatnici UDB-e u dokumentu *Katolička crkva kao ideološki i politički protivnik FNR* Jugoslavije izvještavaju da su se Stepinac i Tito prvi put susreli početkom svibnja 1945. te da jena tom sastanku prisustvovao i papinski legat Ramir Marcone.⁶² Drugi susret, koji se dogodio nakon Stepinčeva puštanja iz zatvora, bio je mnogo važniji. Dan prije razgovora sa nadbiskupom Stepincem, 3. lipnja 1945. Josip Broz Tito prima papina izaslanika opata Ramira Marconea koji je upozorio na neispravnost komunističke politike osuđujući novinske napade na Svetu Stolicu.⁶³ Sljedeći dan, Stepinac se ponovno susreo s Titom u prisutnosti predsjednika Vlade, Vladimira Bakarića u svrhu sređivanja prilika i sprječavanja sukoba između države i Crkve.⁶⁴ Stepinac je prigovorio da se provodi ateistička politika i da se zatvaraju i napadaju mnogi svećenici i vjernici.⁶⁵ Stepinac je pri kraju razgovora rekao kako bi se sve poteškoće mogle prebroditi uz obostranu dobru volju jer se Crkva drži Kristova načela da treba dati caru carevo, a Bogu Božje na što je Tito odgovorio da to nije lako.⁶⁶ Izjave nadbiskupa Stepinca pokazuju da je on želio sređivanje situacije između države i Crkve te da kasniji sukob nije htio izazvati on. Sastanci nisu urodili plodom jer su se odnosi Katoličke Crkve i nove vlasti iz dana u dan sve više pogoršavali.

⁶¹ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 72.

⁶² Akrap, *Kardinal Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e*, 71.

⁶³ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 74.

⁶⁴ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 121.-122.

⁶⁵ *Isto*

⁶⁶ *Isto*, 122.

5. Pastirsko pismo

U razgovoru s nadbiskupom Stepincem, Tito je obećao poštivati njezina prava i vjerske slobode, ali ništa od toga nije ostvareno.⁶⁷ Na otvaranju Biskupske konferencije 13. rujna 1945. biskupi su uputili novo pismo Titu u kojem su zatražili ponovni pregled nepravdnog agrarnog zakona, poštivanje katoličke ženidbe itd.⁶⁸ Zadnjeg dana konferencije biskupi su uputili još jedno pismo Titu koje završava riječima: *Gospodine Maršale! Mi smo duboko uvjereni, da se može naći mirno rješenje sporova na obostranu korist Crkve i države. S naše strane mi želimo slogu i sklad s državom. Ako i sa strane države postoji ista dobra volja, onda će se to mirno rješenje postići dogovorom sa Svetom Stolicom, kao što je to predložio predsjednik Biskupskih konferencija u svom prvom razgovoru s Vama, kao vrhovnim predstavnikom državne vlasti. Ako pak ta dobra volja ne postoji, onda će sigurno stradati i Crkva i država.*⁶⁹ Istog dana, 20. rujna, biskupi su sastavili Pastirsko pismo katoličkim vjernicima o ateističkom odgoju mladeži, poštivanju katoličke vjere i Crkve itd..⁷⁰ Biskupi su u pismu podsjetili na nepravde i pritiske na Crkvu te na kraju optužili materijalističku ideologiju i zatražili poštivanje katoličke vjere i Crkve.⁷¹ Pastirsko pismo je pročitano svim vjernicima 30. rujna 1945. u crkvama cijele države.⁷²

⁶⁷ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 373.

⁶⁸ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 127.

⁶⁹ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 85.-86.

⁷⁰ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 85.-86.

⁷¹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 128.

⁷² Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 87.

6. Napadi na nadbiskupa Stepinca

Pastirsko pismo je imalo velik odjek, a nakon njega započela je otvorena i planirana kampanja protiv Crkve i nadbiskupa Stepinca. Već u studenom 1945. uhićen je nadbiskupov tajnik Ivan Šalić što je bio prvi znak da se nešto sprema.⁷³ Komunistički režim je nastojao što prije ukloniti nadbiskupa Stepinca i onemogućiti njegov utjecaj na ostale svećenike i narod.⁷⁴ Sveta Stolica je, nakon pojave Pastirskog pisma, prosvjedovala kod jugoslavenske vlade ističući da na Balkanu nikad u povijesti nije bilo toliko mržnje protiv Katoličke Crkve. U to vrijeme nadbiskup Stepinac trebao je obaviti ceremoniju otvaranja nove župe u Zaprešiću, ali uoči odlaska u Zaprešić došao je major OZN-e i zaprijetio nadbiskupu napadom ako pođe na ceremoniju. Nadbiskup nije htio odustati od svoje namjere i, svjestan svoje dužnosti, odlazi u Zaprešić. Prijetnje majora OZN-e su se ispunile i na nadbiskupa je izvršen napad. Provokatori su bacali kamenje i pokvarena jaja na nadbiskupa dok su vjernici nemoćno gledali.⁷⁵ Nadbiskup je bio lakše ranjen u lice dok je njegov tajnik zadobio rane od komadića stakla razbijenih prozora na automobilu.⁷⁶ Nadbiskup je morao napustiti Zaprešić pa nije bilo mise ni posvete, a ni svečane ceremonije. Naravno, vlast i mediji su o tom događaju donosili proturječna izvješća i optuživali nadbiskupa Stepinca pa je on o tom nemilom događaju izvijestio Vladimira Bakarića pismom u kojem upozorava na sve češće izgrede usmjerene protiv Katoličke Crkve.⁷⁷ Također, u pismu je iznio dokaze da je za napad odgovoran SKOJ (Savez komunističke omladine Jugoslavije) i da je događaj potaknut u medijima te upozorava Bakarića da on nosi punu odgovornost pred poviješću za navedene i buduće događaje.⁷⁸ Nadbiskup Stepinac doživljava nove prijetnje na blagdan Svih Svetih 1945. nekoliko minuta prije pontifikalne mise u katedrali.⁷⁹ Prišli su mu jedan pukovnik i jedan komesar te zaprijetili napadom ako u propovijedi bude govorio protiv Vlade.⁸⁰

⁷³ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 31.

⁷⁴ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 378.

⁷⁵ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 138.

⁷⁶ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 132.

⁷⁷ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 91.

⁷⁸ *Isto*

⁷⁹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 139.

⁸⁰ *Isto*

U takvim prilikama, Sveta Stolica je 22. listopada 1945. imenovala američkog biskupa Josepha P. Hurleya za upravitelja papinske nuncijature u Beogradu.⁸¹ Tito ga je primio 8. veljače 1946. i zatražio da Stepincu zabrani svako djelovanje te da netko drugi bude imenovan nadbiskupom.⁸² No, Papa nije prihvatio te razloge.⁸³ Hurley je u pisanom izvješću tajniku Svete Stolice Domenicu Tardiniju od 10. veljače 1946., izvješćujući o razgovoru s Titom, zaključio kako je stekao dojam da nema nade da se progoni u Jugoslaviji bliže kraju i da Partija smišlja strategiju dugotrajnoga rata protiv Katoličke Crkve.⁸⁴ Državne vlasti su preko medija pripremale put nadbiskupovu uhićenju jer su stvarale sliku o nadbiskupu Stepincu kao zločincu i Katoličkoj crkvi kao neprijatelju naroda.⁸⁵ U rujnu 1946. godine nadbiskup je predviđao da bi mogao biti uhićen, osobito nakon izjave ministra Andrije Hebranga u kojoj kaže: *Pitanje klerikalizma naročito je važno kod nas u Hrvatskoj. Visoki katolički kler, koji je prožet do dna duše natražnjačkim idejama, nije prestao ni do danas rovariti protiv nas i naše zemlje. Sigurno je, da smo mi do sada bili suviše širokogrudni i suviše popustljivi prema neprijateljskom stavu koji je dolazio s te strane. Isto je sigurno, da mi dugo tu širokogrudnost i popustljivost nećemo moći podnositi i da se približuje vrijeme, kada ćemo protiv izrazitih neprijatelja naroda u redovima klera i protiv njihovih agenata morati odlučno nastupiti.*⁸⁶ Zbog predviđanja da će biti uhićen, nadbiskup Stepinac je sazvao svoje najbliže suradnike na dogovor. Tada je odlučio da u slučaju njegova uhićenja oba generalna vikara, pomoćni biskupi Dr. Franjo Salis Seewis i Dr. Josip Lach, preuzmu upravu nadbiskupije.⁸⁷ U slučaju da i generalni vikari budu uhićeni, nadbiskup je odredio petoricu kanonika: Dra Stjepana Bakšića, Dra Antuna Slamića, Nikolu Borića, Dra Dragutina Hrena i Dra Pavla Lončara, da redom preuzimaju upravu nadbiskupije, bude li prethodni onemogućen.⁸⁸

⁸¹ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 93.

⁸² Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 142.

⁸³ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 138.

⁸⁴ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 93.

⁸⁵ *Isto*, 95.

⁸⁶ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 95.

⁸⁷ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 142.

⁸⁸ *Isto*

7. Drugo uhićenje nadbiskupa Stepinca

U rujnu 1946. godine skupina komunista je posjetila jedan zagrebački restoran i nagovijestila Stepinčevo uhićenje izjavom: *Danas smo konačno sve priredili za Stepinčev proces!*⁸⁹ Godinu dana je trebalo komunističkoj vlasti za pripremanje materijala protiv nadbiskupa kako bi ga mogli osuditi.⁹⁰ Koliko je to bio težak proces potvrđuje i izjava tadašnjeg javnog tužitelja FNRJ-a Josipa Hrnčevića: *Izvesti jednog nadbiskupa na suđenje nije bila jednostavna stvar. Ali, uporno i sve neprijateljskije djelovanje Alojzija Stepinca i znatnog dijela svećenstva protiv nove državne vlasti i napora što ih je ta vlast poduzimala radi konsolidacije prilika u zemlji – nije pružalo drugog izbora.*⁹¹ Tito je zaključio kako su svi pokušaji da se utječe na Stepinca bezuspješni pa je pozvao glavnog tužitelja Jakova Blaževića i njegov tim na konzultacije. Svoj stav u svezi sa Stepinčevim uhićenjem Tito je tumačio time da Crkva ne može biti iznad države. Jedan od mogućih razloga za Titovu odluku o Stepinčevu suđenju krije se i u tome što je u srpnju iste godine osuđen i pogubljen četnički vođa Draža Mihailović pa nije htio izazvati nezadovoljstvo Srba.⁹² U srijedu, 18. rujna 1946., zagrebačke ulice od ranog su jutra bile pune naoružanih milicionara i vojnika kao da se sprema ratna operacija.⁹³ Oko 5:30 milicajci su ušli u nadbiskupov dvor te zaposjeli sve hodnike, a nadbiskupa su pronašli u svojoj privatnoj kapeli dok se pripremao za misu.⁹⁴ Nakon što ih je nadbiskup upitao što žele, jedan od milicajaca predao mu je pismeni nalog za uhićenje.⁹⁵ Nadbiskup Stepinac prokomentirao je nalog za uhićenje rekavši: *Dobro, u ime Boga. Ja se ne bojim nikoga na svijetu, moja savjest je mirna. Idem s Vama. Ako ste žedni moje krvi, evo me!*⁹⁶ Biskup Salis-Seewis je odmah po Stepinčevom uhićenju sazvao Nadbiskupsko vijeće na kojoj je prihvaćen prijedlog Dr. Stjepana Bakšića da se izda okružnica za vjernike.⁹⁷ Okružnica je datirana 21. rujna 1946. i poslana po glasnicima, a u katedrali je javno pročitana.⁹⁸

⁸⁹ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 143.

⁹⁰ *Isto*

⁹¹ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 96.

⁹² Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 96.-98.

⁹³ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 143.

⁹⁴ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 146.

⁹⁵ *Isto*

⁹⁶ Akrap, *Kardinal Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e*, 82.

⁹⁷ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 146.

⁹⁸ *Isto*

8. Nadbiskup Stepinac doveden pred sud

Sudac Žarko Vimpulšek je predsjedavao sudskim vijećem Vrhovnog suda.⁹⁹ On je u svom uredu rekao Stepincu da će ići pred sud i dao mu do znanja da si mora odabrati odvjetnika koji će ga braniti.¹⁰⁰ Nadbiskup je na to odgovorio: *Pred sudom koji ima zadaću izvršiti nalog stanovite organizacije ja se neću braniti. Streljajte me! Postavite mi pred vrat vješala, ali odgovarati vam neću!*¹⁰¹ Također, nadbiskup je zaključio razgovor odlukom: 1. da se neće osobno braniti, 2. da odbija svaku odvjetničku obranu, 3. da se na osudu, bila ona kakva god, neće žaliti jer ne vidi od nje nikakve koristi i ne bi imala nikakva smisla jer se znade da sudište ne izriče drugu osudu, nego onu koju je već stalna organizacija odredila.¹⁰² S obzirom na to da je nadbiskup odbio bilo kakvog branitelja, biskup Salis-Seewis je predložio Ivu Politea i Ivu Andresa za nadbiskupove branitelje.¹⁰³ Sud je odbio Andresa te je umjesto njega imenovan Natko Katičić, a Politeo je prihvaćen.¹⁰⁴ No, Politeo je iznenadio Blaževića jer je smatrao da je Politeo antiklerikalac i da će tako i nastupiti, ali Politeo je stvarno stao uz Stepinca.¹⁰⁵ Sud je bio sastavljen on predsjednika dr. Žarka Vimpulšeka, članova vijeća Ivana Poldruguća i dr. Ante Cerinea, sudaca Vrhovnog suda, dopunskog sudca Ivana Pirkeru i zapisničara dr. Ante Petrovića. Javno tužilaštvo je zastupao šef Jakov Blažević, pomoćnik Drago Desput i referent dr. Božidar Kraus, sastavljač optužnice. Branitelji su bili dr. Zlatko Kuntarić, dr. Nikola Vuković, dr. Mladen Jurkić, dr. Željko Farkaš, dr. Osvin Zimmerman, dr. Božo Bićan, dr. Veljko Prebeg, dr. Ćiril Brajša, dr. Josip Sedej, dr. Stjepan Podolšak, dr. Aleksandar Kuhar te branitelji nadbiskupa Stepinca dr. Ivo Politeo i dr. Natko Katičić.¹⁰⁶

8.1. Sudska rasprava

Suđenje je počelo 28. rujna 1946. dugačkim izlaganjem Jakova Blaževića.¹⁰⁷ Posrijedi je bio nastavak suđenja optuženima Lisaku, Šaliću i drugima, kojima je pridružen nadbiskup Stepinac.¹⁰⁸ Sudska dvorana je bila otvorena onima koji su imali dopuštenje milicije i suda.

⁹⁹ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 101.

¹⁰⁰ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 152.

¹⁰¹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 152.

¹⁰² *Isto*

¹⁰³ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 101.

¹⁰⁴ *Isto*

¹⁰⁵ *Isto*

¹⁰⁶ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 36.

¹⁰⁷ Akmadža, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.*, 70.

¹⁰⁸ Znidarčić, *Alojzije Stepinac* 35.

Papinskom pronunciju msgr. Hurleyu i njegovom tumaču dr. Dragutinu Nežiću, duhovniku Nadbiskupskoga bogoslovnog sjemeništa, bilo je dopušteno prisustvovanje suđenju.¹⁰⁹ Nadbiskupski duhovni stol je uspio dobiti pet ulaznica pa su tako na suđenju bili rektor Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa dr. Franjo Šeper, svećenik šibenske biskupije don Ante Radić, svećenik Rudolf Pukljak, profesorica Marica Stanković, predsjednica Velikog križarskog sestrinstva i predsjednik Velikog križarskog bratstva Lav Znidarčić.¹¹⁰ Temeljne točke optužnice bile su:

- a) *pozdravio je ustaške vođe (16. travnja 1941) dok se jugoslavenska vojska još borila s njemačkim i talijanskim snagama i pozvao svećenstvo da s njima surađuje; poveo je sve biskupe na formalnu audijenciju kod Pavelića i obećao njihovu suradnju;*
- b) *imao je nadzor nad katoličkim tiskom za vrijeme rata i podržavao je njegovu fašističku liniju; katolički tisak za vrijeme rata bio je potpuno u skladu sa Stepinčevim držanjem, a on je, kao predsjednik Biskupske konferencije i predsjednik 'Katoličke akcije', imao najveći utjecaj u tisku;*
- c) *'Katolička akcija', kojoj je bio predsjednikom, a naročito križarske organizacije, postale su 'stup i srčika ustaštva';*
- d) *pretvorio je tradicionalne crkvene svečanosti i procesije u političke manifestacije za Pavelića i služio misu svakog 10. travnja, na godišnjicu osnivanja NDH, a održao je misu i prilikom otvaranja ustaškog Sabora;*
- e) *primio je u Katoličku crkvu 'desetke hiljada Srba, kojima je stavljen nož pod grlo', odobravajući te zločine 'kopanjem nepremostivog jaza između hrvatskog i srpskog naroda i razbijanjem njihova jedinstva u borbi protiv okupatora...';*
- f) *prihvatio je od Svete Stolice imenovanje na položaj vojnog vikara 1942. i izabrao za svoje zamjenike Stipu Vučetića i Vilima Cecelju, poznate simpatizere ustaša; poslao je božićnu poruku ohrabrenja Hrvatima koji su radili u Njemačkoj;*

¹⁰⁹ Znidarčić, *Alojzije Stepinac* 35.

¹¹⁰ *Isto*

g) tijekom 1944. i 1945 usko se povezo s Vladkom Mačekom, vođom Seljačke stranke, Antom Pavelićem i drugima, s ciljem da pozove oružanu intervenciju izvana i spasi NDH; na poticaj vlade NDH sazvaio je Biskupsku konferenciju u ožujku 1945.; Konferencija je izdala pastirsku poslanicu po nacrtu službenika ustaške promidžbe Ive Bogdana; redigirao ju je biskup Šimrak, da je zaodjene sakralnim karakterom, a odobrio Pavelić...;

i) podržavaio je ustaški otpor nakon oslobođenja zemlje; primio je Eriha Lisaka, Lelu Sopijanec i druge ustaške emigrante, primio je dva pisma od generala Ante Moškova, odobravaio je prikrivene akcije Ivana Šalića, Josipa Šimečkoga, Josipa Crnkovića i Pavla Gulina; u rujnu 1945. Biskupska konferencija je izdala pastirsko pismo puno laži o narodnoj vladi i ohrabrila križare u šumama, upravo u vrijeme prvih poslijeratnih izbora.¹¹¹

Sud je počeo s ispitivanjem nadbiskupa 30. rujna 1946, a tužitelj je započeo svoje ispitivanje nadbiskupa 2. listopada 1946.¹¹² Jakov Blažević je više puta vrijeđao nadbiskupa, a na njegove pogrdne izraze, nadbiskup je odgovarao šutnjom.¹¹³ Dr. Ivo Politeo, nadbiskupov branitelj, s pravom je prigovorio tužitelju Blaževiću jer je više puta rekao nadbiskupu da laže, da je lažac, neskroman i megaloman.¹¹⁴ Nakon što je izjavio kako nije kriv i da nema prigovora na preslušanje, nadbiskup je na svako pitanje odgovarao rečenicom: Uskraćujem odgovor.¹¹⁵ Javni tužitelj je nadbiskupu predbacio da je miješao politiku u crkvenu djelatnost, na što mu je nadbiskup odgovorio: 'Uvijek sam radio prema moralnoj katoličkoj nauci!'¹¹⁶ Nadbiskup je djelovao smireno i uspješno je vladao svojim riječima. Iako nije mnogo pričao, posebno je odbio podvalu jednog dokumenta kojeg nije napisao niti ga je mogao poslati u Rim.¹¹⁷ Rim je također potvrdio kako je to pismo jedna velika neistina.¹¹⁸

¹¹¹ Akmadža, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.*, 70.

¹¹² Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 104.

¹¹³ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 154.

¹¹⁴ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 36.-37.

¹¹⁵ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 104.

¹¹⁶ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 154.

¹¹⁷ Landercy, *Kardinal Alojzije Stepinac*, 155.

¹¹⁸ *Isto*

8. 2. Nadbiskupov govor na sudu

Četvrti dan rasprave, 3. listopada 1946., nakon ispitivanja nadbiskupu je bila pružena mogućnost da pred sudom iznese i svoju završnu riječ.¹¹⁹ Taj je govor, izuzevši propovijedi u krašićkoj župnoj crkvi, bio posljednji nadbiskupov govor u javnosti.¹²⁰ Započeo je ovim riječima: *Na sve tužbe, koje su ovdje protiv mene iznesene odgovaram da je moja savjest mirna, makar se publika tome smijala. Sada se ne kanim braniti niti apelirati protiv osude. Ja sam za svoje uvjerenje sposoban podnijeti ne samo ismijavanje, prezir i poniženje, nego – jer mi je savjest čista - pripravan sam svaki dan i umrijeti.*¹²¹ Nadbiskup je poželio dodatno objašnjenje 'prekrštavanja', no njegovo pismo nije stiglo do njegovih branitelja jer ga je presreo javni tužitelj.¹²² Iz tog je razloga Stepinac o toj temi sam govorio. Započeo je rečenicama: *Upisuje mi se u krivnju prekrštavanje Srba. To je uopće neispravan naziv jer tko je jednom kršten, ne treba ga više prekrštavati, nego se radi o vjerskom prijelazu.*¹²³ Stepinac je objasnio kako je morao pomoći župnicima jer im je prijetila smrt od pravoslavnih te kako smatra da mu je bila dužnost pomoći braći Slovincima da se sklone jer su bili izgnani od hitlerovaca.¹²⁴ Nadbiskup se osvrnuo i na pravo hrvatskog naroda na državu: *Nisam bio persona grata ni Nijemcima ni ustašama. Nisam bio ustaša, niti sam položio njihovu zakletvu, kako su učinili vaši činovnici, koji su ovdje. Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za Hrvatsku državu i ja bih bio ništarija, kad ne bih osjetio bilo hrvatskog naroda, koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji.*¹²⁵ Nadbiskup je navodio brojke i primjere ubijenih svećenika, a ustvrdio je i da je rad katoličkih sjemeništa postao nemoguć, sirotišta su zatvorena, vjeronauk u školama spriječen, crkvena zemlja oteta bez ugovora i svakomu je nametnut građanski brak.¹²⁶ Nadbiskup je 38-minutni govor završio rečenicom: *A što se mene tiče i moga suđenja, ja ne trebam milost, savjest mi je mirna!*¹²⁷ Nadbiskup je svoju završnu riječ na sudu sastavio vlastitom rukom, ali izvornik nije pronađen.¹²⁸ Sačuvan je samo prijepis u arhivu UDB-e (Uprava državne bezbjednosti) i jedna još kraća verzija.¹²⁹

¹¹⁹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 154.

¹²⁰ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 43.

¹²¹ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 43.

¹²² Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 267.

¹²³ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 155.

¹²⁴ *Isto*

¹²⁵ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 43.

¹²⁶ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 108.

¹²⁷ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 42.

¹²⁸ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 421.

¹²⁹ *Isto*

8. 3. Svjedoci na sudu

Nakon nadbiskupova govora, na sudu se izredalo 58 svjedoka iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine.¹³⁰ Svi oni svjedočili su protiv biskupa uglavnom iznosivši optužbe o vjerskim prijelazima.¹³¹ Većina svjedoka nije bila iz Zagrebačke biskupije, a gotovo ni jedan nije poznao nadbiskupa Stepinca.¹³² Njihova svjedočanstva su se uglavnom odnosila na postupke svećenika koji nisu slijedili upute svojih poglavara, te crkvenih osoba koje nisu s područja Zagrebačke nadbiskupije što znači da nadbiskup Stepinac nije imao ovlasti nad njima.¹³³ Postojao je dovoljan broj svjedoka obrane, no glavno pitanje je bilo koga će sud prihvatiti.¹³⁴ Dr. Ivo Politeo je 5. listopada predložio 22 svjedoka obrane, a Natko Katičić još 15 svjedoka.¹³⁵ Javni tužitelj se suprotstavio tome rekavši: *Ja se ovim prijedlozima u osnovi protivim iz razloga, što su besprincipijelni, pošto su svi lišeni svake osnove na kojoj se vodi pretres.*¹³⁶ Zatim je nadodao: *Dokazivati danas da je Stepinac nešto drugo nego što je bio, to jest da je jedan od stubova ustaške države, bio bi apsurd.*¹³⁷ Branitelj Politeo je tad izjavio da ne smije biti propuštena ni najmanja mogućnost da se osvijetli ovaj slučaj budući da nema nikakve žalbe.¹³⁸ Nakon vijećanja, predsjednik suda je 7. listopada dopustio da pristupe samo 22 svjedoka od ponuđenih 35.¹³⁹ Blažević je pisao 'da' ili 'ne' uz imena predloženih svjedoka, ovisno o tome je li mislio da su prihvatljivi ili ne.¹⁴⁰ U sudnici se pojavilo samo 7 svjedoka obrane, iako je sud prihvatio 22 svjedoka.¹⁴¹ Svjedoci kojima je bilo dopušteno svjedočiti bili su predstavnici kanonika i prebendera: dr. Dragutin Hren, dr. Pavao Lončar, Krešimir Pećnjak, dr. Nikola Kolarek, dr. Janko Penić, dr. Antun Slamić i vlč. Josip Crnković.¹⁴² Svoju neprofesionalnost i pripadnost komunističkoj vlasti, Blažević je još jednom pokazao uvredljivim uzvikom koji je uputio Janku Peniću rekavši: *Pitam ja vas i obranu, tko je vas doveo kao svjedoka pred narodni sud. Ja mislim da se narodni sud kalja kad se pred njega dovode ovakovi ljudi za svjedoke.*¹⁴³

¹³⁰ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 159.

¹³¹ *Isto*

¹³² Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 423.

¹³³ *Isto*

¹³⁴ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 270.

¹³⁵ *Isto*

¹³⁶ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 424.

¹³⁷ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 270.

¹³⁸ *Isto*

¹³⁹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 159.-160.

¹⁴⁰ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 271.

¹⁴¹ *Isto*, 272.

¹⁴² Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 426.

¹⁴³ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 426.

Jedan od potencijalnih svjedoka bio je dr. Milutin Radetić, liječnik, kojemu je nadbiskup Stepinac spasio život sakrivši ga na Kaptolu.¹⁴⁴ Kad je Radetić ušao u sudnicu, javni tužitelj dao ga je udaljiti iz sudnice uz povik: *Marš napolje, klerofašista!*¹⁴⁵ Nakon toga je bio otpušten sa svoga mjesta kirurga i primarijusa na klinici.¹⁴⁶ Dr. Amiel Shomrony se u Jeruzalemu javio za svjedočenje u prilog nevinosti nadbiskupa Stepinca, ali židovska tajna policija ga je upozorila da ne putuje u Zagreb jer ga neće pustiti u Jugoslaviju ili će ga zatvoriti ako dođe.¹⁴⁷

8. 4. Izjave nadbiskupovih branitelja

Sud je posljednjeg dana suđenja, 8. listopada, saslušao govore dvojice branitelja, Ive Politea i Natka Katičića.¹⁴⁸ Prvi je izjavu dao odvjetnik Politeo. Politeo je imao više poteškoća i problema kod obrane. Glavni problem mu je bio, kako je u jednom razgovoru rekao: *Kako da ga branim, kada su ono što se navodi u optužnici počinili drugi ljudi, a ne on!*¹⁴⁹ Također, predložio je četrnaest svjedoka, ali sud ih je odbacio. Jedan od većih propusta suda bila je i nemogućnost komunikacije između Politea i Stepinca. Politeu je bilo dopušteno da samo jedanput kratko razgovara s nadbiskupom prije suđenja. Nelogičnim je smatrao predbacivati nadbiskupu odnose s ustaškom organizacijom kad je nadbiskup bio jedini koji je javno prosvjedovao protiv svih nasilja okupatora. Politeo je još jednom naglasio kako nadbiskup nema ovlasti nad drugim biskupijama te zbog toga ne može biti kriv za citirane tekstove vjerskih publikacija iz drugih biskupija. Za arhiv ustaškog Ministarstva vanjskih poslova Politeo je izjavio da je bio pohranjen radi sigurnosti, a ne skriven, u Nadbiskupskom dvoru te da su vlasti bile obaviještene o tome. Nadbiskupova dobrotvorna djelatnost je bila zadnja tema Politeove obrane. Istakao je kako je ona bila poznata svakomu bez obzira na vjeru ili narodnost i da je nadbiskup zaslužan što je spašeno 7000 djece iz partizanskih i pravoslavnih obitelji.¹⁵⁰ Posebno uvjerljivi su bili Politeovi citati iz Stepinčevih propovijedi u kojima je osuđivao rasizam i okupatore.¹⁵¹

¹⁴⁴ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 43.

¹⁴⁵ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 426.

¹⁴⁶ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 43.

¹⁴⁷ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 426.

¹⁴⁸ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 274.

¹⁴⁹ *Isto*

¹⁵⁰ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 109.-111.

¹⁵¹ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 274.

Politeo je svojom stručnom spremom uspio dokazati neistinitosti koje je optužnica sadržavala, kao i propust sudaca kad nisu htjeli prihvatiti dokazni materijal predložen od strane obrane.¹⁵² Kad je Politeo završio govor, jedna žena iz publike je izjavila: *Eh, sad ga moraju osloboditi.*¹⁵³ Ta žena je vjerovala u objektivnost suda i njegovu odluku jer nije shvatila o čemu se radi. Zatim je riječ preuzeo nadbiskupov drugi odvjetnik Natko Katičić. Katičić se posebno bavio pitanjem optužaba za prisilni prijelaz na katoličku vjeru.¹⁵⁴ Katičić je naglasio da takozvano 'prekrštavanje' nije bilo vjerskoga karaktera te da je Crkva na svojstven način odgovorila sklanjajući se iza Kanonskoga zakona. Također, istaknuo je da je Crkva izdala stroge upute koje bi se mogle primijeniti kako bi se otegnuo postupak prijelaza. Nadalje, podsjetio je i na Stepinčevo ponašanje kad se pobunio protiv nasilja i poslao kanonika Lončara da prosvjeduje izjavivši da želi samo one prijelaznike koji su slobodnom voljom postali katolici.¹⁵⁵ Katičić je u svojoj završnoj riječi, pobijajući 2. i 3. točku optužnice, rekao: *Ja sam se u toku rasprave veoma zanimao i trudio da doznam približno broj tih Srba, koji su prelazom na katoličku vjeru sačuvali svoje živote i egzistencije, barem privremeno, a mnogi i sasvim. Nisam mogao toga broja saznati. A htio bih ga znati, jer bih kao Hrvat - kada se već moram stiditi zbog djela, koja su počinili neki moji sunarodnjaci – htio bih se ponositi s djelom pomoći koje je jedan sin mojega naroda u najtežim časovima obilno ukazivao proganjanima i postradalima.*¹⁵⁶ Jakov Blažević je pokušao osporiti dokaze nadbiskupovih branitelja napominjući kako je točan njegov, a ne njihov prikaz.¹⁵⁷ Još jedna činjenica koja svjedoči da je proces bio montiran je nepostojanje snimke procesa, iako je proces sniman.¹⁵⁸ Vladimir Bakarić je, dva dana prije presude, izjavio kako se nada da će u budućnosti doći do suradnje između Crkve i države, tvrdeći da je Stepinac bio taj, koji je natrag gurao one ljude koji su bili za sporazum.¹⁵⁹

¹⁵² Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 428.

¹⁵³ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 45.

¹⁵⁴ Harris, *Stepinac, njegov život i vrijeme*, 275.

¹⁵⁵ Akmadža, *Stepinac riječju i djelom*, 112.

¹⁵⁶ Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 430.

¹⁵⁷ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 113.

¹⁵⁸ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 39.

¹⁵⁹ Akmadža, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj od 1945. do 1980.*, 77.

8. 5. Presuda

Sudbeno vijeće Vrhovnoga suda donijelo je presudu 11. listopada 1946. godine.¹⁶⁰ Tada je nadbiskupu izrečena osuda zbog 'krivnje protiv naroda i države' napisana na pet stranica.¹⁶¹ Nadbiskup je osuđen na kaznu oduzimanja slobode s prisilnim radom u trajanju od 16 godina te na gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od pet godina.¹⁶² Nuncij Hurley, u izvješćima Domenicu Tardiniju, nakon presude ponovio je potrebu da se nastavi medijska djelatnost Crkve u vezi sa Stepinčevim suđenjem jer će komunisti procjenjivati crkvenu djelatnost i na temelju crkvene djelatnosti prosuđivati njezinu snagu. Nadbiskup Stepinac je nakon presude zadržan u Zagrebu još nekoliko dana o čemu je poslije rekao: *Osjetio sam, da čekaju, da ću možda popustiti i moliti za milost. Ali ne! Znao sam: Tako mora biti! Ako treba trpjeti – trpjet ćemo; ako umrijeti umrijeti, ali Sotoni popustiti ne. A ako Partija misli, da je mojom osudom i zatvorom dovršena njihova pobjeda, onda su plitki i ljudi baš kao i komunizam. Pa tko sam ja? Zar je neprilika Gospodinu Bogu naći čovjeka koji će me zamijeniti!*

8. 6. Reakcije na presudu

Presuda nadbiskupu Stepincu snažno je odjeknula ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu. Londonski nadbiskup, kardinal Bernardo Griffin osudu je opisao kao golemu nepravdu protiv velikog rodoljuba koji je bio velikodušan prema svim ljudima. Louis S. Breier, ravnatelj programa Američkoga židovskoga komiteta, izjavio je kako je nadbiskup Stepinac, iza pape Pija XII., najbolji zastupnik progonjenih Židova u Europi. Mons. Nikola Moscatello podnio je ostavku u znak prosvjeda protiv presude na mjestu savjetnika pri jugoslavenskom predstavništvu u Vatikanu.¹⁶³ Torontski nadbiskup kardinal James McGuigan osudio je Stepinčevo suđenje kao najgoru pogrdu pravednosti.¹⁶⁴ Papi su sa svih strana svijeta stizali prosvjedi protiv takvog suđenja i izjave solidarnosti s progonjenim katolicima u Hrvatskoj.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 114.

¹⁶¹ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 195.

¹⁶² Batelja, *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok Evanđelja ljubavi*, 431.

¹⁶³ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 114.-115.

¹⁶⁴ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 197.

¹⁶⁵ *Isto*

9. Odlazak u Lepoglavu i kraj života

Nadbiskup Stepinac je prebačen u Lepoglavu 19. listopada 1946. godine.¹⁶⁶ U Lepoglavi mu je bila pripremljena ćelija te manja prostorija gdje je mogao služiti svetu misu.¹⁶⁷ U istom hodniku bili su i koprivnički župnik msgr. Stjepan Pavunić te zagrebački kanonik Nikola Borić. Nadbiskup je iz mjesnog župnog odbora dobivao hranu. Iako je uprava nastojala pokazati određenu pažnju prema nadbiskupu, postojali su stražari koji su se loše odnosili prema nadbiskupu. Jedan čuvar je vrijeđao nadbiskupa prostačkim riječima i uništavao pakete koje bi nadbiskup dobio. Taj je stražar uklonjen u travnju 1948. godine. Povremeno su mu dopuštali posjete rodbine i svećenika pa su mu tako dolazile majka Barbara i sestra Štefanija.¹⁶⁸ Nuncij Hurley mu je prilikom posjeta prenosio papine poruke.¹⁶⁹ Papa je primio prosvjede iz mnogih gradova i zemalja diljem svijeta kao što su Rio de Janeiro, Philadelphia, Milano, Buenos Aires, Santiago, Chicago, Lima, Španjolska, Libanon i Egipat.¹⁷⁰ Stepinčevo zatočeništvo je počelo predstavljati sve veći teret vlastima.¹⁷¹ Vladimir Bakarić je 7. ožujka posjetio nadbiskupa Stepinca te mu ponudio potpisivanje tiskanice sa zahtjevom za pomilovanjem kako bi ga oslobodili i omogućili mu da napusti zemlju.¹⁷² Nadbiskup je to odbio ističući kako on neće napustiti hrvatski narod u ovim teškim vremenima. Ivan Krajačić, ministar unutarnjih poslova Narodne Republike Hrvatske, 5. prosinca 1951. izdao je rješenje kojim se nadbiskupa pušta na uvjetni otpust koji traje do isteka kazne i određuje se da je dužan boraviti u Krašiću.¹⁷³ Papa Pio XII. uvrstio ga je za njegovu hrabrost u Zbor kardinala 12. siječnja 1953. godine. Kardinal Stepinac umire u Krašiću 10. veljače 1960. Godine 1981. službeno je otpočeo kanonski postupak za njegovo proglašenje blaženim, a 3. listopada 1998. papa Ivan Pavao II. proglasio ga je blaženim u Mariji Bistrici.¹⁷⁴

¹⁶⁶ Dane Mirić, *Stepinac u Lepoglavi, zapisi nadbiskupova čuvara* (Zagreb: Novi liber, 2011.), 13.

¹⁶⁷ Znidarčić, *Alojzije Stepinac*, 47.

¹⁶⁸ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 199.-201.

¹⁶⁹ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 122.

¹⁷⁰ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 197.

¹⁷¹ Akmadža, *Stepinac, riječju i djelom*, 122.

¹⁷² *Isto*

¹⁷³ Horvat, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*, 200.

¹⁷⁴ Juraj Batelja, *Rivellijeva zavjera laži, Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva* (Zagreb: Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, 2015.), 21

10. Zaključak

Blaženi Alojzije Stepinac je proglašen blaženim zbog smrti kao posljedice mučeničkog života u zatvoru. S punim pravom dobiva titulu blaženog zbog svog zauzimanja za kršćanska načela. Nadbiskup, kasnije kardinal, bio je pravi duhovni vođa hrvatskom narodu. Upravo onakav vođa kakav je trebao narodu u teškim vremenima u kojima se hrvatska država tada nalazila. Bio je vođa koji bi pod cijenu smrti branio Crkvu i ostao vjeran Svetoj Stolici. Stepinac je upravo zbog toga nastradao. Upravo zbog toga mu je suđeno kao najvećem državnom neprijatelju i zločincu. Suđeno mu je jer se nije htio prikloniti komunističkoj vlasti, odnosno Josipu Brozu Titu. Titu je smetalo što je Crkva jedina ustanova kojom ne može vladati. Kada je shvatio da nadbiskup Stepinac neće pristati na njegov prijedlog odvajanja Crkve u Hrvatskoj od Vatikana, odlučio je pokrenuti montirani proces protiv Stepinca, poznat pod nazivom *Stepinčev proces*. Odmah na početku suđenja postalo je jasno kakav će biti ishod suđenja. Nadbiskup Stepinac i njegova obrana nisu se mogli boriti protiv tužitelja Blaževića. Javni tužitelj Jakov Blažević sputavao je obranu u svakom smislu i pogledu. Velik broj dokumenata koji su išli u prilog Stepinčevoj obrani zabranjen je od strane tužitelja Blaževića. Također, velikom broju svjedoka je zabranjeno doći na suđenje kako bi pomoglo obrani nadbiskupa Stepinca. Neki od svjedoka koji su i uspjeli doći kažnjeni su od strane komunističkog režima. Nadbiskup Stepinac je sve to podnio mirno i staloženo zbog svoje čiste savjesti. Upravo zbog svoje odlučnosti u slijedenju kršćanskih načela, Stepinac je jedan od najvećih velikana Katoličke Crkve u Hrvatskoj.

11. Popis literature

1. Akmadža, Miroslav. *Stepinac riječju i djelom*. Zagreb: AGM, 2019.
2. Akmadža, Miroslav. *Katolička Crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980*. Zagreb – Slavonski Brod: Despot Infinitus d.o.o., 2013.
3. Akrap, Gordan. *Kardinal Stepinac u dokumentima Gestapa i OZN-e*. Zagreb: Udruga sv. Jurja, 2016.
4. Batelja, Juraj. *Blaženi Alojzije Stepinac, svjedok evanđelja ljubavi*. Zagreb: Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, 2010.
5. Batelja, Juraj. *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*. Zagreb: Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, 2015.
6. Cvitković, Ivan. *Ko je bio Alojzije Stepinac*. Sarajevo: Izdavačka djelatnost, 1986.
7. Gabelica, Ivan. *Blaženi Alojzije Stepinac i hrvatska država*. Zagreb: Grafički zavod hrvatske, 2007.
8. Harris, Robin. *Stepinac, njegov život i vrijeme* Zagreb: Školska knjiga, 2016.
9. Horvat, Vladimir. *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava*. Zagreb – Samobor - Krašić: Meridijani, 2008.
10. Krišto, Jure. *Katolička Crkva u totalitarizmu 1945.-1990. Razmatranja o Crkvi u Hrvatskoj pod komunizmom*. Zagreb: Globus, 1997.
11. Krišto, Jure. *Sukob simbola. Politika, vjere i ideologije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Globus, 2001.
12. Landercy, M. *Kardinal Alojzije Stepinac*. Đakovački Selci: Župski ured Đakovački Selci, 1989.
13. Mirić, Dane. *Stepinac u Lepoglavi. Zapisi nadbiskupova čuvara*. Zagreb: Novi liber, 2011.
14. Mužić, Ivan. *Pavelić i Stepinac*. Split: Logos, 1991.
15. Znidarčić, Lav. *Alojzije Stepinac*. Zagreb: Matica hrvatska, 1998.